

Коммунистнрин диилвр

Запади района «Пролетарская победа» колхозин эклц партийн организацин тооцана-суньгъврн хург' одахи болв.

«Пролетарская победа» колхоз ганихи эвранны районд биш, цуг Хальмг республикин нүүрт йовад, үзмдг-үлгүр болад, эдл-ахугъан диг тоолвр-тагъар бэрдж ёскэд, алдр XXI хуртин шийдвэрмүдиг эвранны кодлмшэри үзүлдж күүцэгъад, оли амтнэ күүцл болси дүүрнэг сээхи үрглджин джиргълүр шулуи кевэр бэрддж нер гарси болдг. Эн колхозин ахлач Федор Иванович Дедов Деед Советин Президиумин Указар, Социалистическ Күчкөлснэ Герой нер зүүв. Коммунистнрин хург' эклц өдр, эрт брүгъэр, зүн үзг'т алти шар нари шинки бндэдж мандлад гарч йовси кемлэ, биди, колхозини правланэ герүр орад, кодлмштэн ирчкес ахлачлань харгъдж күүндэд, ямр кевэр бэрддж, ним тоомс-ота мбрэ авт тидж сурхла:

— Эити ганихи намаг ачлси темдг биш, цуг мана колхозит ачлси. Онъгад гиллэ, ганихи би, оли амтнэ бонь, партийн организацин гардвр тагъар ю чиги кедж чадшго билэв, — гидж уха тунад хэрү өгв.

Нер туурен колхозин ахлачта хаман, хург' эклц, эднэ газр-усинь, малеринь, тэрэ-темсинь халахар машинд суугъад брги тегш зам хаалгъар арун өмн үзг темцэд гарвди.

Брги тегш зам хаалгъин хойр таны дегц ургъси тави — зургъан нага, уыгъарн гүүнэр газр дорагшан одж чидл авчкес, шуугдж сарджн-си хамтхаста нигт көк үйн моддин тагъас, терэсин гилвкес шилмүдэри ис-цэс гидж, шин бэрсн үзмдгтэ агъан гермүд дарагъарн, сээхи тоульни татад дүнэгъад нүд байрлуд үзгднэ.

— Сүл хойр жилин эргцд хойр гар гермүд бэрдди. Эн жил найнлан гер босхвди. Икнэвднэ хальмг-

уд орв, — гидж селэгъэр йовдж йовтл, манд Дедов цээлгъдж келв.

Хаалгъ селэниэ газарлдж гарад, намрар тэрсн тэрэнэ теегин дундагъур керчдж цааран хурдлв. Шагъа цокдж шавшес хаврин сээхи ногъан мет, никт-нингъэр бндэси, намчлси намрин тэрэн нүүд зах-зааган өглго көкрв.

— Сээнар газринь хагълдж, урдаснь бел кегъад, цагтнь тэрхлэ, ургъц күүнэ халац байрлулна. Цаси икэр орад, хүвтэ хурта зун болхла, йирлик буудя авхар ицджанэвди, — гидж манд ахлач келв.

Дөрвн—тави дууна йовад оркес цаггла, мана хаалгъ керчэд, эн жил ирен Кубань голин аршан болси амтэхн уста каналин малтгдси шар газрин ова бндэдж, тагт болад, өмнмди босв. Федор Иванович Дедов маши зо-гсагъад:

— Буугъад халэй, — гив. Тегш сээхи теегт, негт тасм гооднь татад суулгъси мет, баахи чаньгъ үйн модд даргъарн, брүгъэр гимнастик кехэр гүүддж гарад, вожатиннь загагъар дарагъарн зогсес пионермүд мет, көкрдж цагъагъад зогедж.

— Мана газрти алти адл газр. Зуг ганихи дутунь усн тату билэ. Ода усн ирв. Усна ашнь эн, — гидж, гаран бргэд төгөлнэгд эргүлдж заагъад, Дедов келв. Колхозин сад халаджэх, шишлинг садчин сургъуль төгсесн Яковенко Андрей:

— Мана колхоз зун арви гектар шин суулгъси темснэ модта. Сэн тохмта модд суулгъвди. Улгүрлхд, эн альмна модд халэлти. Зунин эклцэс авн үвл күртл альмта бээхвди. Эрт болдг «Аадрхнэ сээхлэгъэс» авн «Ранет Северенко» гидг ора болдг альми күртл суулгъвди. Эннь «Панно», «Кюри», «О-шугъун сээхлэ» гидг кедми. Эннь — чи, эннь—шар, брг, эннь янъгъ модн. Мана хальмг-тегт тууджнэ түрүн болдж ургъдж-

ах янъгъ модн, — гидж манд цээлгъв.

— Эн садиг нинди намр боли эн жилин хаврар суулгъвди. Дарук джилэс авн ургъчинь эдлхэр бээнавди, — гидж ахлач немв. Бас невчк сандж-агъад, Яковенко талагшан халадж — кичгүдчи ягъджана? — гив.

— Сад бээси газрт туула элвгэр бэдж, дже гигъад дэн болна. Шургууд кергтэ, — гидж манд Дедов цээлгъв.

Садас машингъан эргүлэд, биди виноградин газр талагшан гарвди. Виноград гектар болгънас колхозд хөри тави мингън арслнэ ору-ола өгдгдж. 1950-ч жил эн колхоз 18 гектар винограда билэ. Ода болхла 60 гектар күрв. Удлго, ирх джилмүдин бөрхиднэ, виногради 200 гектарт күргхэр колхоз шийддж. Виноградин бригад толгъалджахнэ — Яковенко Григорий Николаевич, гражданск дэанэ цага улан партизан, кесг жил партин зергланэ бээна.

— Не, аав, ягъдж бээнат, — гидж, мендлснэнь хөөн көгшэгъэс сурхла.

— Му биш, сэн бээнав, кукд. Күүрин түрүнд, мана Хрущев Америкд ю күүндж йовхинь келлти, — гидж соннь зэньг сонъсар манас өвгн сурв. Колхозин ахлач эндр брүн радиогъар сонъсес сүл зэньгс келдж өгв.

— Хрущевин күүндж йовх керг — бдгэ орчлнэгин чинртэ гидг кергн. Ургән уга, төвкнүн джиргъл цуг күүнд кергтэ, — гидж Яковенко, мадниг, минчиси хар виноградин цацгуд багар шавшес, виноградин белкүсцэ болм ургъа бургъси модн заагур көтлв. Тедүхид шуугад инэлддж шоглси, корэиникс дүүргдж виногради цуглуулдж йовх колхозиницэ үзгдв.

— Одртэн кедү виногради цуглуулнат? — гидж биди Яковенкас сурвдн.

— Тави тонн, — гидж ахрар хэрү өгв.

— Тер тави тонн виноградаи алы-даран йовулнат?

Энд, колхоз деерэн, шүүснн шахад, Сальскур, чагърин заводур йовулавди, — гидж Яковенко келв.

Колхозин виноградага газрас, нари үд давата, биди, колхозин отделен-сэр йовдж, үвдл белдлгнн халагъад, эгл кесг улсла харгъдж күүндвди. Цугъар, нег дуугъар, джиргъл ясрдж, кишг батрдж, йоси чик хаалгъдан орвди гиси седклэн келцхэ-нэ. Гурви гер болгъна негнэ мотоциклтэ, велосипед уга гер нам уга. Юригсон гидг колхозник эврэ гинги ма-шитэ. Идх-уух, эдл-өмсхнэ эвг болснэ ил үзгднэ.

Тави час бэрдэд ирхлэ, колхозин коммунистнр тооцана-суньгъврн хургтан энд-тендэс цуглрдж ирэд, пар-вланэ бр хурцхав. Гурвдгч отделен, кеер йовх бригадмудас коммунистнр машини, мотоциклэр ирцхав.

Эклц партийн организацин сеглэтр үр Рубижный хург' секэд, бнгрси джилэ тооцагъан өгв. Рубижнэ доклад сонъсес күүн, докладин хөөнк күүндврт босад орлси амтнэ үг сонъсес хөөн, ямр учрар эн колхоз эвранны эдл-ахугъан элдү сээнар ёскдж, республикин нүүрт йовхинь тодрха сээнар меднэ.

Рубижный эвранны докладан, колхоз ягъдж эн джилэ зурагъан күүдэ-снэ авн цээлгъдж келэд, эн джилэ дуту-дундсинь илдкдж, ямр кевэр колхозин төрмүдиг эклц партийн организац гарддж күүдэсиг олд сонъсхв. Эн эвранны докладтан колхозиннэ тэрэ-темснэ, мал ёсклгнэ төрмү-лиг бдгэ цагин гүн номар, дамджулдж халагъад, цааранднэ ямр кевэр кодлхин тускар олд сонъсхдж келв. Нүүдн далд биш, шуд олна чирэ халадж, эндү-эвго йовдл гаргъси амт-иг шалгъдж, докладин хөөнк күүндвр-

болв. Рубижный эвранны докладтан шишлинг бийиннэ эндүс илдкдж, бас бюрон чледүдин дуту-дундинь онц-онцар үзүлдж, нуудж дарси уга. Мана коммунистнр нинди маниг суньгъхларн — манд ицэд кесми. Болв бюрон член үр Марченко түүг мартад, бюрон кодлмшт шунмгъа кевэр орлси уга. Зэрм коммунистнр гардгч кодлмшт бээси бийнэ, кодлмштэн харгъси түрүг коммунист кевэр ноолддж, түрүгъэснэ аалго динлхин ормд, түүг гетлгх гоньгн гиси шийдврнн хэанэ. Мал гемтхлэ — гемлэ ноолдхини ор-чд тер малиг ачктха гидж зазна, гигъад үр Рубижный, веттехник, зоотехникин нер заав.

Рубижныйн докладан эшии ним болдж гарв: Колхозин эклц партийн организац эвранны кодлмшэн шишлинг бий дотран биш, партыд эс бээх оли колхозникүд тал гаргъдж, партин XXI хургин боли ЦК-н Пленумсин тууджлгч шийдврмүдиг оли амтнд цээлгъдж, бмарэн тединг дууддж, коммунистнр бийснэ кодлмшин нүүрт йовад үзмдг-үлгүр болси учрас, колхоз бнгрси джил, тавси төрмүдэн күүндж, сэн динлвртэ ирв. Болв күүсн күүдмүдэн бардмидж, санамрдж, дор орман зогсхла — тер хэрү цухр-си темдг болх. Коммунистнр нег-не-гнэсн амалго, дуту-дундиг илдкдж, шалгъдж, сүв-селвгән өгч, күүндврт шуньмгъа кевэр орлцтха гидж Рубижный келв.

«Шалгългъиг боли бийэн шалгъл-гъиг чикэр боли илэр келгн — партин цааранднэ батлгъна, кодлмшт бээх дуту-дундиг хурдар уга келгнэ, коммунистическ тосклтиг цуг аньгсгнэ шин динлвр күүдлгнэ чик хаалгъ мөн», — гидж келси Никита Сергеевич Хрущевин зааврин үндэст-гъэр эвранны докладан Рубижный чилэв.

Эклц парторганизацин сеглэтрин докладиг цуг коммунистнр ик онь-тагъар болгъадж сонъсад, дарунь эл-лси күүндврт цугъар орлцв.

Эднэ босад келси үгинь сонъсх-ла — цуг коммунистнр, хург' экл-

хэс өмн эвранны келх үгән сандж авад, тавх төрмүдэн сээнар ухалси медгв.

Түрүн болдж келси үр Марченко: «Бюро эвранны кодлмштэн оли коммунистнр дууддж орлцулдж, тединр сэн түшг кесн уга. Коммунист бол-гн ямр кодлмш кеджэхинь, ягъдж бийэн барджэхинь бас сээнар хала-лси уга. Увдл белдлгнн улм деерэр кедж болхми. Эн джилэ ганьта зунин хөөн атх өвси болгн манд үнтэ. Болв скирдлси малин идг зэрм газрар муугъар скирдлгддж. Сальки түүг тарагъад бээна», — гидж келв.

Марченко дарунь үр Погорелов үг авб. «Халац сэн болхла, мал гемт-хш, — гидж Погорелов үгән эклв. — Улгүрлхд, Манцынова, Валентинэ халаджэсн мал гем-шалтг медхш. Колхозник Зель халаджэх мал, чидл-чинэн уга болси учрар, оньдин гем-эс хөөгъхш. Ода деерэн биди малин гемиг мел уга кегъад угавди. Тер учрар гемтэ мал эрүлэснэ салгъх изолятор кех кергтэ. Малчнриг зоо-вет-техническ кружокд орулад, мал халагълг дасхх кергтэ», — гидж Погорелов үгән төгскв.

Тоолврта сэн үг, сүв-селвгән өгч, колхозин ах бухгалтер үр Седаш кел-лв. Биди кодлмш сэн тавцтэ колхоз-мудар йовдж, тер колхозмудин джир-гъл-бээдллэ таньлдвди. Пятигорск района «Пролетарская воля» гидг колхозд гахасиг кеерэгшэн гаргъдж хэрүлэд, гахад гардт гару багърулна. Биди чиги тийгдч чадхвди.

Рубижныйн докладин хөөнк күүндврт үүрмүд Зинченко, Гаврилов, Дарбаков, Останин, нань чигн улс орлцв.

Колхозин ахлач үр Дедов эвранны үгдэн эклц партийн организацин кесн кодлмшин сээнинь илдкдж, бас дуту-дундинь шалгъв.

Хургъ шин бюро шийдэд, района партийн конференци одх делегатнр суньгъв.

Д. НУГУЛЬТИНОВ.

Мана шишлин корреспондент.